

TER NAGEDACHTENIS.

H. B. VAN LUMMEL, MEDEWERKER VAN „TIMOTHEÛS.”

Frans Jozef, Keizer van Oostenrijk. 60-jarige regeering. (1 Dec. 1908.)

Zoals Hij, Wien alle macht gegeven is in hemel en op aarde, de Koning der Koningen, in Zijn barmhartige, volmaakte en allesovertreffende liefde niet is gekomen om gediend te worden, maar om te dienen, zoo kan ook hij, die op eenige wijze van Hem macht op deze aarde heeft ontvangen, 't best zijn roeping verstaan en zijn taak te waardiger vervullen, zoo hij het heerlijk ideaal verstaat en nastreeft, aller knechten knecht te zijn, en zich in zelfverlorenheid te stellen tot offer voor hen, die hem toevertrouwd zijn. Niet zichzelf te behagen, te zoeken en te voldoen, maar God te behagen, moet zijn levensleus zijn, en er trilt dan ook een toon van dieper inzicht en te waardeeren gevoel in de wapenspreuk van menig vorst, die er: „Ik dien” in plaatste.

Keizer Ferdinand, uit het huis der Habsburgers, die zestig jaar geleden over den Oostenrijkschen lappendekenstaat het bestuur voerde, zooals het officieel heette, was er zoo een niet. Als weleer een zijner voorzaten, Keizer Karel V, maar met minder roem. Ook eerst 55 jaar oud en ziekelijk, had hij zich tot heden op de moeilijkheden van allerlei aard laten drijven, zorg en overleg grootendeels aan anderen overgelaten, zich de zwaarigheden zoo goed mogelijk bedekt, van het leven geplukt wat er in zijn hooge positie van te plukken was, om eindelijk te geraken in een toestand, waarvan hij zeggen moest: „Het is niet langer uit te houden,” en het opgaf, om zich terug te trekken van alle staatszaken, en zijn tijd door te brengen in het Hadschrin te Praag, tot op 27 jaar later, zonder zich om zijn oude rijk veel te bekommeren. Met de noodige pracht en praal stelde de Keizer zijn 18-jarigen neef tot zijn opvolger aan: „God zegene u, wees dapper en Hij zal u beschermen!”

Zeker goede woorden, die de jonge man niet zonder aandoening zal aangehoord en bewaard hebben, maar wat was er van iemand van zijn jeugd, aard en opvoeding te verwachten tegenover een reuzentaak als het herscheppen van een ongeordenden verzamelstaat, door zoo'n lossen

band vereenigd, dat elk oogenblik verbrokkeling, verscheuring en uiteenvalling dreigde, tot een rijk van den nieuweren dag, dat aan de eischen van een opgewonden volk voldeed, en voor de traditionneele hoogte van vorstelijke beschikking en willekeur geen plaats meer had?

Of de jonge keizer veel gevoelde van de zware verantwoordelijkheid, die op zijn schouders geladen werd? 't Is aan te nemen, dat hij zich in allen ernst voornam zijn best te doen, maar een hartstochtelijk schutter en jager, vaardig sportsman, een echt goedhartig, jolig en tierig Weener kind, verstaat onder ernst wat anders dan andere menschen, en de geschiedschrijver doet maar wijs de geheimen van het zieleven niet te willen doorgronden, en zich alleen te bepalen tot de zoo nauwkeurig mogelijke beschrijving der uiterlijkheden.

't Kan hier de plaats niet zijn nauwkeurig en volledig de moeilijkheden te beschrijven, waarvoor de jonge Keizer was komen te staan, en welke maatregelen er van hem gewacht werden; maar een enkel woord er over dient toch gezegd te worden.

Al werden alle beschikkingen officieel ten slotte aan zijn eindbesluit toegeschreven, zoo spreekt het wel van zelf, dat hij, noodgedwongen, dikwijls wel meer volgeling dan leider was. Bewust van zijn betrekkelijke onbekendheid met staatszaken, had hij de natuurlijke voorzichtigheid eener afwachtende houding, en kostte het hem geen overgrootte moeite een eenmaal opgevatte meening te laten varen. Het eenige punt, dat hem blijkbaar wel moeite kostte, was zijn verhouding tot den H. Stoel.

De invloed van Rome in zijn staten was buitengewoon groot, en in 't algemeen kon wel gezegd worden, dat zijn land door de kurie werd geregeerd. Zij had de hand in bijna alle regelingen, zij bezette alle plaatsen van gewicht, en onder de leden van het keizerlijk stamhuis bezat zij de trouwste aanhangers, die, als voormaals een Filips II, het zaak van eer en geweten achtten, de Moederkerk overal en altijd de eerbiedigste hulde te bewijzen.

Er mag iets gemakzuchtigs in deze houding geweest zijn, er was ook een beginsel van overtuiging en trouw in, dat de aanhankelijkheid des te sterker maakte. Met groot beleid schoof de kerk zich slechts zelden op den voorgrond, maar met des te zekerder greep wist zij de teugels te houden.

Zoolang het volk in zijn onverschilligheid onder een tamelijk willekeurig beheer had voortgeleefd, waren er geen botsingen van groot aanbelang voorgekomen, maar sinds de opwallingen van vrijheidszucht, zelfstandigheid en eigenbeheer ook de Oostenrijksche grenzen waren overgevloed, namen uitbarstingen en oproerige teekenen toe, die het verklaarden, dat men openlijk tegen de Kerkelijke invloeden optrad.

Was er eenheid geweest in dit verzet, zoo was beteugeling misschien mogelijk geweest, maar plaatselijk waren de bewegingen zóo verspreid, zakelijk liepen ze over zulke verschillende belangen, dat de beteugelende macht grootendeels versnipperd moest worden, en er geen mogelijkheid was in groote en kleine, binnenlandsche en buitenlandsche oorlogen, een hoofdmacht in 't veld te brengen, geducht genoeg om de tegenstanders eerbied af te dwingen. Zoo zonk macht en eer van het Rijk; meer en meer uitgeput leek het een prooi te zullen worden van binnen- en buitenlandschen naijver en klagelijk te zullen verdwijnen van het tafereel, waarop het zulk een hoofdrol gespeeld had.

En toch! Als we nu den ouden monarch het gedenkefeest zien viëren van zijn 60-jarige regeering, dan is het of er een wonder gebeurd is. Na allerlei zwaarigheden overwonnen te zien, had de keizer reeds in 1874 in zijn troonrede kunnen verklaren, en niet in diplomatieke siertaal, maar naar eerlijke waarheid: Na velerlei lotswisselingen en ernstigen strijd, staat Oostenrijk voor ons, innerlijk nieuwe krachten verzamelend, en uiterlijk ontzag inboezemend.

Naar buiten, en dit was een grootheid van karakter, die niet over het hoofd mag gezien worden, had Oostenrijk dit vooral te danken aan de zelfopoffering, waarmee

de keizer *diende*. Niet uit gemakzucht, omdat hij zag, dat het niet anders kon, niet uit stompe berusting in force majeure, maar omdat hij de verplichting gevoelde, eigen hoogheid en traditioneele vooropstellingen ten offer te brengen voor het heil des vaderlands. Wanneer hij op een goede verstandhouding met naburige vorsten wijzen kon, dan was dit zeker de vrucht eener meegaandheid en zelfvernederijng, die niet dan na ernstigen zelfstrijd verkregen was, al mocht uiterlijk daarvan niet veel blijken. Vernederende overeenkomsten, verdragen en stappen van allerlei aard waren hem niet bespaard, zoo min als ingrijpende beperkingen van zijn macht, die hem wel zwaar moesten vallen. Maar ook op zijn beurt heeft hij kunnen ervaren, hoeveel goeds hem te wachten staat, die zichzelf overwint.

Te merkwaardiger was dit verschijnsel, daar de Keizer, als zoovele andere vorsten, eenzaam op zijn hoogte stond. Weinigen toch zijn er onder hen, die in huiselijken of vertrouwelijken vriendenkring steun, verkwikking en opwekking kunnen vinden. Ook Keizer Frans Jozef was deze weldaad niet beschoren. — Zonder in bijzonderheden te treden, daar deze genoeg bekend zijn, wijzen we er alleen op, hoe de liefvallige Keizerin, zoolang haar gezondheid het toeliet, hem trouw ter zijde stond, maar weldra hier niet meer toe in staat was en hem later op verschrikkelijke wijze ontviel, terwijl hij ook bij zijn kinderen geen troost vinden kon, en hem in zijn familieleden slagen moesten treffen, die sterker hart dan 't zijne gebroken zouden hebben.

Maar hij bleef staan, en wel kloeker en beslister dan te voren, gerijpter, zou men zeggen, voor den moeilijken levensstrijd en met meer toewijding aan zijn groote levenstaak. Zijn minzaamheid veroverde harten, ook van hen, die slechts weinig in staat waren zijn verdiensten te waardeeren, of een oog hadden voor de offers, die hij gebracht had en nog dagelijks bracht. Hij sprak de acht talen zijner monarchie en die betrekkelijke kleinigheid stelde hem in staat zich bij gelegenheid met al zijn onderdanen in persoonlijke gemeenschap te stellen, wat van geen geringe beteekenis was. Zoo kon het gebeuren, dat er tusschen volk en vorst een verhouding ontstond en al sterker werd, die men gehechtheid noemen kon, en iedereen verwonderen moest, die vroegere toestanden gekend had. Deze ervaring mag hem onder de tegenwoordige omstandigheden, al zijn ze nog altijd niet voortreffelijk te noemen, een rust en dankbaarheid geven, die hem in zijn afzonderdheid en terwijl zoo veel hem smartte en ontviel, des te verkwikkelijker zijn kan. Hij heeft de plaats kunnen veroveren van een populairen vorst, en ofschoon dat natuurlijk niet zeggen wil, dat iedereen zijn vriend is en niemand iets op hem aan te merken heeft, zoo beteekent het toch, dat men de hulde- en eerbetuigingen, die hem reeds verscheiden malen ten deel vielen en nu ook te wachten staan, niet alleen voor opgeschroefde uitingen

behoeft te houden van een volksgeest, die naar vermakelijkheden en feestdrukte of opwinding zoekt, maar kan veronderstellen, dat zij grootendeels uit oprechte, levendige waardeering voortspuit.

Ofschoon er nog altijd groote moeilijkheden bestaan en de oude Keizer nog niet op zijn lauweren kan gaan rusten; kan men Oostenrijk een staat noemen, die zich langzaam op den weg van regel en orde ontwikkelt, en waarborgen begint te geven van voorspoed en gezonde ontwikkeling. Of de beweging: „Los van Rome” ook haar deel zal hebben in den verderen gang van zaken, en hoever, is niet te voorzien, maar dat kerkelijke en godsdienstige zaken niet kunnen nalaten invloed uit te oefenen op het leven der volken, is een zóó eenvoudige waarheid der geschiedenis, dat men er niet aan twijfelen kan, of na eenigen tijd zal men daaromtrent van Oostenrijk ook verbazende dingen kunnen hooren. Naar traditie en persoonlijke overtuiging staat de Keizer tegenover deze dingen, waarschijnlijk zonder veel er van te vatten, maar van zijn verleden is te verwachten, dat hij ook hierin, zoomin uit eigen aandrifft als op aandringen van anderen, als dwingeland zal optreden.

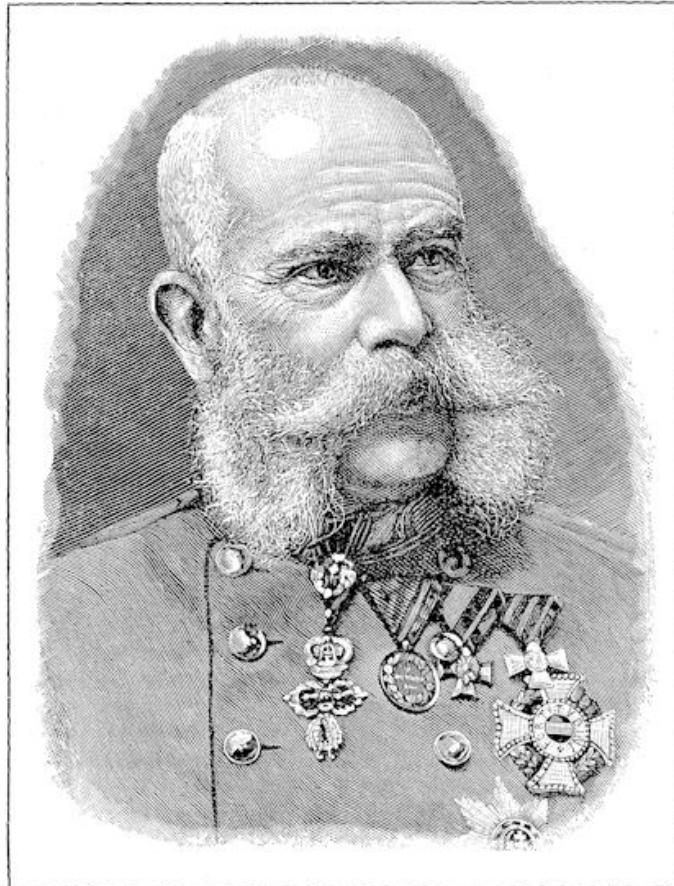
Wordt de wensch van zijn onderdanen, en van allen die hem waardeeren, vervuld, zoo verhelderen reeds nu de voorbereidselen tot een schitterend en nationaal feest, 's vorsten ouden dag, en hij mag de voldoening smaken, dat hij en de hulde zijner onderdanen en de feestwenschen zijner medevorsten, vroeger op zoo menig punt zijn belagers, niet hoeft te houden voor officieele formaliteiten, maar ze kan ontvangen als bewijzen van oprechte ingenomenheid. Al mist hij veel, zooals veel ouden, die zich bij 't rondzien verlaten gaan voelen, zoo kan dit voor hem een verkwikking zijn, die ook wij hem van uit de verte oprechtelijk toewenschen. Zijn eenvoudig kloeke kop, al spreekt die weinig van genialiteit, getuigt van veel goede dingen, en 't lange leven, dat hem geschonken werd, getuigde niet tegen de taal der wezenstrekken.

Geve God hem ook het heerlijkste en heiligste, dat een mensch, ook een vorst, kan geschonken worden!

H. B. v. L.

Onze medewerker, die inmiddels onslapen is, schreef eenige weken vóór zijn heengaan deze levensschets, waaruit zijn warmte en diepte van gevoel spreekt. Terwijl wij nog op deze aarde zijn, en ons ook bezighouden met hetgeen op deze aarde geschiedt, is de schrijver van dit artikel nu Dáár, waar aan alle levensleed, aan alle worstelingen ook, voor eeuwig een einde is, Dáár, waar vorsten en onderdanen, die zich als arme zondaren tot Christus' kruis wendden op deze aarde, zich samen zullen nederbuigen voor Hem, die alleen waard is eeuwige hulde te ontvangen.

RED.

Stoomdruk — LA RIVIÈRE & VOORHOEVE — Zwolle.